

ویزگیهای مدیریت اسلامی

مؤلف
بانو حسینی بوشهری

حسینی بوشهری، بانو،
ویژگیهای مدیریت اسلامی / بانو حسینی بوشهری . - قم: انتشارات
انصاریان، ۲۰۰۱=۱۳۷۹.
۱۰۴ ص.

کتابنامه: ص ۱۰۲-۱۰۳؛ همچنین به صورت زیر نویس.
شابک: ۹۶۴-۴۳۸-۲۶۸-۴
ISBN: 964-438-268-4
۱. اسلام - مدیریت. ۲. فرماندهی (اسلام). الف. عنوان.
۲۹۷/۶۵۸ BP۲۳۲/۶۷/ح ۵ و ۹

نام کتاب ویژگیهای مدیریت اسلامی

مؤلف: بانو حسینی بوشهری
ناشر: انتشارات انصاریان - قم
چاپ اول: ۱۳۷۹ - ۱۴۲۱
چاپخانه: صدر - قم
شمارگان: ۲۰۰۰
قطع: رقعی
تعداد صفحه: ۱۰۴ صفحه
شابک: ۹۶۴ - ۴۳۸ - ۲۶۸ - ۴

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

انتشارات انصاریان

قم - خیابان شهداء - کوچه ۲۲

ص پ: ۱۸۷

فاکس: ۷۷۴۲۶۴۷ تلفن: ۷۷۴۱۷۴۴ - ۲۵۱

پست الکترونیک: Ansarian@noornet.net

فهرست مطالب

مقدمه	۷
-------	---

فصل اول

کلیات

تبیین موضوع تحقیق	۹
اهمیت موضوع تحقیق	۱۰
ضرورت تحقیق	۱۱
هدف از تحقیق	۱۲
پیشینه تحقیق	۱۲
روش تحقیق	۱۲

فصل دوم

مفهوم شناسی

تعریف واژه‌ها	۱۳
واژه مدیریت و رابطه لغوی آن با تدبیر	۱۵

- ۱۷ ..... معنای مدیریت اسلامی
- ۲۱ ..... فرق مدیریت اسلامی و غیر اسلامی
- ۲۳ ..... فرق مدیریت و رهبری

فصل سوم:

مبانی نظری مدیریت

- ۲۵ ..... مبانی نظری مدیریت

فصل چهارم:

شرایط و اوصاف مدیریت

- ۲۹ ..... شرایط و اوصاف مدیر در نظام مدیریت اسلامی
- ۳۰ ..... ۱- تعهد به اسلام و اخلاق اسلامی
- ۳۱ ..... الف: ایمان
- ۳۲ ..... ب: تقوا
- ۳۶ ..... ۱- نماز
- ۳۷ ..... ۲- صبر و استقامت
- ۳۸ ..... ۳- وفای به عهد و پیمانها
- ۴۱ ..... ۴- صداقت
- ۴۳ ..... ۵- متعادل بودن
- ۴۳ ..... ۶- عزه و قناعت
- ۴۶ ..... ۷- اخلاص

۴۸	۸- عفو و گذشت .....
۵۰	۹- سعی و جهد .....
۵۱	۱۰- تزکیه و حسن خلق .....
۵۳	ج- توکل بر خداوند .....
۵۶	د- وابستگی به خاندانهای شایسته .....
۵۸	ه- عدالت .....
۶۱	و- امانتداری .....
۶۳	ز- پیشگامی در کارها .....
۶۴	ح- گشاده رویی .....
۶۵	۲- اهلیت .....
۶۶	الف- قدرت و توانایی اداره نمودن .....
۶۷	ب- بینش و آگاهی (اسلامی - علمی - سیاسی) .....
۶۸	۱- آگاهی از احکام و فرامین الهی .....
۶۹	۲- آگاهی و بینش علمی .....
۷۳	۳- آگاهی و بینش سیاسی .....
۷۵	ج- توانایی جسمی .....

سایر مفاهیم و ویژگیهای مدیریت اسلامی

۷۶	۱- قاطعیت .....
۷۸	۲- مشورت .....
۸۱	۳- جاذبه و دافعه .....
۸۱	الف- ضرورت جاذبه در مدیریت .....
۸۳	ب- ضرورت برخورداری مدیریت از دافعه صحیح .....

- ۴ - وقار و هیبت ۸۴
- ۵ - سخن گفتن به زبان عامه ۸۵
- ۶ - دوراندیشی ۸۷
- ۷ - اعتماد به نفس ۸۸
- ۸ - برخورداری از تأنی و حوصله کافی ۸۹
- ۹ - احساس مسئولیت و وظیفه شناسی ۹۰
- ۱۰ - منظم بودن در کارها ۹۱
- ۱۱ - قوه ابداع و ابتکار داشتن ۹۲
- ۱۲ - شرح صدر ۹۳
- ۱۳ - امکان جمع بین صفات ناسازگار ۹۷

تلیجه گیری ۹۹

منابع ۱۰۲

مقدمه:

مدیریت یکی از مهمترین پدیده های اجتماعی به شمار می آید، زیرا از دیر باز برای برآوردن نیازهای زندگی، آدمی را به اجتماع و عرصه های گوناگون آن فرا خوانده است. او در این زمینه برای بسیج امکانات و دست یابی به اهداف از پیش تعیین شده خود، ناگزیر بوده به نوعی مدیریت و رهبری تن در دهد. ولی پیچیدگی مسائل و گسترش روز افزون سازمان های اجتماعی که مدیریت متناسب با ساختارهای خود را می طلبد، مسأله مدیریت را به صورت امری چالشی در آورده است.

روش مدیریت در هر جامعه متأثر از ارزشهای حاکم بر آن است که ریشه در بینشها و بافت فرهنگی آن جامعه دارد. در نظام مدیریت اسلامی، ارزش گذاریها مبتنی بر ارائه تصویر الهی از انسان است؛ انسانی که می تواند با سیره نظری و عملی الهام گرفته از کتاب سنت پیامبر و ائمه اطهار (علیهم السلام)، راه رشد و رستگاری را تا مرز خداگونه شدن بییماید.

در این نظام به جای اینکه همه چیز در خدمت «مدیریت» باشد - چنانکه در جوامع غربی این گونه است -؛ مدیریت در خدمت انسان است تا بتواند با بسیج همه امکانات و تواناییهایش، او را در مسیر عبودیت یگانه آفریدگار جهان، به قرب و رضوان الهی نزدیک گرداند.

با توجه به این مطالب، از آنجا که دین مبین اسلام پاسخ گوی تمامی نیازهای مادی و معنوی جهان بشری است و در تمام زمینه ها، رهنمودهایی سازنده دارد، در این میان مدیریت را نیز که محور اصلی اداره امور اجتماعات بشری است، از نظر دور نداشته و صفات و ویژگیهایی را

برای صاحبان امانات سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی بیان فرموده، تا با تجلی آن صفات و رفتار و گفتار و کردار خود، بهترین مدیر محسوب شده و به دنبال آن جامعه ما نیز یک جامعه آرمانی و مدینه فاضله شود همان مدینه فاضله‌ای که آرزوی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله بود.

ما در این نوشته با توجه به اهمیت موضوع «ویژگی‌های مدیریت اسلامی» تلاش نموده ایم که شواهدی از کتاب و سنت برای آن بیاوریم، و این مباحث را در یک مقدمه و چهار فصل، به شرح زیر بیان کرده ایم.

فصل اول، بحث از کلیات تحقیق است که در آن جا هدف، تبیین موضوع، اهمیت و ضرورت تحقیق و پیشینه آن را مورد بررسی قرار داده ایم.

در فصل دیگر به مفهوم‌شناسی؛ یعنی تبیین مفهوم مدیریت و تعریف واژه‌ها از نظر لغوی و اصطلاحی و ارتباط لغوی «واژه مدیریت» با واژه «تدبیر» و برداشتهایی که از مدیریت اسلامی می شود پرداخته ایم و بعد از آن تعریفی از مدیریت اسلامی کرده و فرق آن را با مدیریت غیر اسلامی بیان کرده ایم در آخر این فصل، به فرق «مدیریت» و «رهبری» پرداخته ایم. در فصل سوم به مبانی نظری مدیریت اسلامی پرداخته، و جنبه‌های مختلف آن را از لحاظ تئوری و نظری مورد بررسی قرار داده ایم.

فصل چهارم: در این فصل شرایط و اوصاف مدیر در نظام مدیریت اسلامی را مورد بررسی قرار می دهیم که شامل دو گروه صفات می باشد، گروه اول عبارتند از: ۱- تعهد به اسلام و اخلاق اسلامی ۲- اهلیت و گروه دوم خصوصیتی است که مدیر پس از داشتن شرایط اولیه، باید رفتار و کردار و اندیشه‌اش منطبق با آنها باشد تا بتواند در تدبیر امور موفق باشد. امید است همه مدیران ما در کشور جمهوری اسلامی ایران، که عهده دار حفظ ارزشهای اسلامی هستند، با استعانت از حضرت باری تعالی، مدیران موفق برای اسلام عزیز باشند.

در خاتمه بر خود لازم می دانم که از کسانی که به نحوی - مستقیم یا غیر مستقیم - با همکاریهای خود مرا در انجام این تحقیق یاری کرده اند کمال تشکر و قدردانی را بنمایم.

فهرست منابع

قرآن کریم

انصاری، محمدعلی، نهج البلاغه، تهران - ایران

ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، چاپ ۱۳۷۸ هـ ق - چاپ دوم

اختری، عباس، مدیریت علمی مکتبی، چاپ اول، بهار ۱۳۶۹، ناشر: مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی

ابراهیمی، محمدحسین، مدیریت اسلامی، چاپ اول، پاییز ۱۳۷۵، چاپخانه دفتر تبلیغات اسلامی

برجی، یعقوب علی، سیمای کارگزاران، چاپ دوم، تابستان ۱۳۷۸، ناشر: انتشارات شهریار

تقوی دامغانی، سیدرضا، نگرشی بر مدیریت اسلامی، چاپ اول، پاییز ۱۳۶۸، ناشر: مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی

تقوی دامغانی، سید رضا، چهل حدیث مدیریت، چاپ اول، پاییز ۱۳۶۸، ناشر: مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی

تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، غررالحکم و دررالکلم، چاپ اول، مکتب اعلام اسلامی

تاج الدین، سید محمد رضا، اخلاق کارگزاران حکومت از دیدگاه اسلام، چاپ دوم، پاییز ۱۳۶۷، ناشر: مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی

- حرانی، ابی محمدالحسن، **تحف العقول**، ۱۴۰۲ ه. ق، انتشارات کتابفروشی اسلامی
حرعامل، محمدبن الحسن، **وسائل الشیعه**، چاپ اول، مؤسسه الالبیت.
حکیمی، محمد رضا، محمد، علی، **الحیة**، چاپ پنجم ۱۳۶۷، ناشر: الثقافة الاسلامیه
(دفتر فرهنگ اسلامی)
حسینی سیاهپوش، **سیری کوتاه در مدیریت اسلامی**، چاپ اول، ۱۳۶۴، انتشارات واحد
فوق برنامه دفتر مرکزی جهاد دانشگاهی
الخوانساری، جمال الدین محمد، **شرح غررالحکم و دررالکلم**، بهمن ماه ۱۳۶۶، ناشر،
موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران
الخورى الشرتونی، **اقرب الموارد فصیح العربیة و الشوارد**، ۱۴۰۳ ه. ق، ناشر: مکتب آية
الله العظمی مرعشی
دهخدا، علی اکبر، **لغت نامه**، چاپ اول، پاییز ۱۳۷۲، ناشر: موسسه انتشارات و چاپ
دانشگاه تهران
دفتر نشر امام علی (ع)، **جاذبه و دافعه در نهج البلاغه**، چاپ اول، ۱۳۷۱، ناشر: اداره کل
فرهنگ و هنر
روابط عمومی سازمان امور اداری و استخدامی، **مدیریت اسلامی**، چاپ دوم، خرداد
۱۳۶۴، چاپ افست
شیخ صدوق، **اکمال الدین**، چاپ دوم، دارالکتاب اسلامیة
طباطبایی، سید محمد حسین، **تفسیرالمیزان**، چاپ سوم، ۱۳۹۴ ه. ق، مؤسسه دارالکتب
اسلامیة تهران
عمید، حسن، **فرهنگ عمید**، چاپ ششم، ۱۳۶۴، انتشارات امیرکبیر وابسته به سازمان
تبلیغات اسلامی
قمی، شیخ عباس، **مفاتیح الجنان**
قمی، شیخ عباس، **منتهی الامال**، چاپ هشتم، ۱۳۶۸، ناشر: مطبوعاتی حسینی.

کمره‌ای، شیخ محمدباقر، ترجمه و شرح اصول کافی، چاپ چهارم، ناشر مکتب الاسلامیه

مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، چاپ سوم، ناشر: دارالاحیاء التراث العربی
محمدی ری شهری، محمد، اخلاق مدیریت در اسلام، موسسه مطالعات و پژوهشهای سیاسی

محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، ۱۳۶۲ ه.ش. مرکز نشر مکتب اعلام الاسلامیه

مصباح یزدی، محمد تقی، پیش نیازهای مدیریت اسلامی، چاپ اول، مهر ۱۳۷۶، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.

مطهری، مرتضی، امامت و رهبری، چاپ اول، فروردین ۱۳۶۴، انتشارات صدرا.
موسوی همدانی، محمد باقر، ترجمه المیزان، چاپ پنجم، ۱۳۷۴، دفتر انتشارات اسلامی
نراقی، محمد مهدی، جامع السعادات، چاپ سوم، نجف الاشرف
نوری طبرسی، حاج میرزا حسن، المستدرک، انتشارات اسماعیلیان
وایلز، کیمل؛ ترجمه محمد علی طوسی، مدیریت و رهبری آموزش، چاپ هفتم، ۱۳۷۷، موسسه چاپ و انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی

فهرست مجلات:

مجله معرفت، سال ۵، شماره ۱، تابستان ۷۷

مجله معرفت، سال ۷، شماره ۳

انتشارات انصاریان

قم - خیابان شهداء - کوچه ۲۲

ص پ: ۱۸۷

فکس: ۷۷۴۲۶۴۷ تلفن: ۷۷۴۱۷۴۴ - ۰۲۵۱

پست الکترونیک: ansarian@noornet.net